LIBRIS know
MINISTERUL EDUCAȚIEI

Mihaela Daniela Cîrstea
Viorica Avram
Ileana Sanda
Alexandra Dragomirescu

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MANUAL PENTRU
CLASA A VI-A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

LIBRIS | We know books

CUPRINS

UNITATEA 1

BIBLIOTECA ȘI PASIUNEA LECTURII

Comunicare orală....8
Elemente de construcție a comunicării
•Cuvântul: formă și sens....14
Lectură
•*În bibliotecă* de Ana Blandiana....16
•*Micul Cantemir și cireșul* de George Bălăiță....21
Redactare
•Rezumatul....26
Lectură
•*Povești repovestite*...de Laura Câlțea....28
Elemente de construcție a comunicării
•Omonimele....30
•Cuvintele polisemantice....31
Elemente de interculturalitate....32
Evaluare....34

UNITATEA 2

MODELE ȘI ANTIMODELE

Comunicare orală....36
Lectură
•*Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu....42
Elemente de construcție a comunicării
•Diftong, triftong, hiat....46
Lectură
•*Bivolul și coțofana* de George Topîrceanu....48
Elemente de construcție a comunicării
•Despărțirea în silabe....51
Redactare
•Etapele scrierii....52
Elemente de interculturalitate....54
Evaluare....56

UNITATEA 3

MĂRTURII DIN TRECUT

Comunicare orală....58
Lectură
•*Sobieski și românii* de Costache Negruzzi....63
Elemente de construcție a comunicării
•Verbul....69
Redactare
•Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă....74
Elemente de interculturalitate....76
Evaluare....78

UNITATEA 4

CĂLĂTORIA

Comunicare orală....80
Lectură
•*D-l Goe*... de I. L. Caragiale....84
•*Bubico* de I. L. Caragiale....90
Elemente de construcție a comunicării
•Predicatul nominal....95
•Subiectul neexprimat....97
Redactare
•Textul narativ....98
Elemente de construcție a comunicării
•Complementul (I)....99
Elemente de interculturalitate....100
Evaluare....102

UNITATEA 5

ÎN EUROPA

Comunicare orală....104
Elemente de construcție a comunicării
•Substantivul....108
Lectură
•*O scrisoare de prietenie* de Iulia Iordan....116
Redactare
•Prezentarea textului....120
•Textul explicativ....121
Elemente de construcție a comunicării
•Pronumele personal....123
•Pronumele reflexiv....125
Elemente de interculturalitate....128
Evaluare....130

UNITATEA 6

LUMEA ARTISTICĂ

Comunicare orală....132
Lectură
•*Frații Jderi*–operă literară și film....136
•Textul descriptiv....139
Elemente de construcție a comunicării
•Adjectivul....140
•Adverbul....142
Lectură
•*Castelul din Carpați*–operă literară și film....144
Redactare
•Textul descriptiv....149
•Textul narativ-descriptiv....150
Elemente de interculturalitate....152
Evaluare....154

UNITATEA 7

NATURA ȚĂRII MELE

Comunicare orală....156
Lectură
•*Amurg în deltă* de Ion Pillat....161
Elemente de construcție a comunicării
•Complementul (II)....164
Lectură
•*Oaspeții primăverii* de Vasile Alecsandri....167
Redactare
•Stil. Proprietate, puritate, originalitate....170
Elemente de construcție a comunicării
•Complementul (III)....172
Elemente de interculturalitate....176
Evaluare....178

UNITATEA 8

LUMEA TEHNOLOGIEI

Comunicare orală....180
Lectură
•Cartea electronică....184
Redactare
•Adecvarea la temă....188
Elemente de interculturalitate....190
Elemente de construcție a comunicării
•Variație stilistică....192
Evaluare....194

TEXTE PENTRU COMUNICAREA ORALĂ (ASCULTARE ACTIVĂ)....195

BIBLIOTECA ȘI PASIUNEA LECTURII

Conținuturi din programa școlară:

Comunicare orală
Contextul de comunicare: locul și momentul interacțiunii, relația dintre interlocutori, identitatea interlocutorilor, cunoștințe comune legate de tema discuției

Lectură
Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv

Redactare
Rezumatul

Elemente de construcție a comunicării
Vocabular — Cuvântul: formă și sens (sensul de bază și sensul secundar; sensul propriu, sensul figurat)
Rolul contextului în crearea sensului
Omonime. Cuvinte polisemantice

Elemente de interculturalitate
Valori ale culturii populare în spațiul românesc

LIBRIS COMUNICARE ORALĂ Walkow books

BIBLIOTECA

Activități de pre-ascultare

Exprimă-ți opinia!

1. Privește imaginile! Ce înfățișează ele?
2. Observă comportamentul copiilor! Ce fac ei?
3. Discută modul în care este amenajată fiecare încăpere. Identifică două elemente comune și două diferențe.
4. În care dintre cele două săli de lectură ți-ar plăcea să fii? Motivează-ți alegerea!

Dezvoltă-ți vocabularul!

Citește următorul text. Asociază cuvintele numerotate cu definițiile oferite mai jos.
Model de rezolvare: 1 = e)

La biblioteca școlii

— Bună dimineața, doamna bibliotecară! Am venit să returnez cărțile împrumutate acum două săptămâni: romanul polițist de Agatha Christie, *Pericol la End House*, și culegerea de basme[1] românești.
— Bună dimineața, Andrei! Mă bucur să te văd. Doream să te felicit. Am aflat că în sezonul estival[2] ai câștigat un concurs important de lectură la noi, în Târgu Mureș. Bravo!
— Mulțumesc! A fost un concurs organizat de niște voluntari[3] inimoși la un complex[4] de agrement[5] din oraș. Am fost acolo într-un weekend[6], în iulie, cu bunica mea care a participat la categoria pentru seniori[7].
— Da. Am aflat. Dorești să împrumuți alte cărți, acum? Ai trei săptămâni pentru a le citi, până la sfârșitul lunii octombrie.
— Nu, am început deja un roman scris de Roald Dahl. Voi rămâne în sala de lectură pentru a consulta un dicționar.

Definiții:

a) de vară, din timpul verii;
b) (persoane) mai în vârstă, bătrâne;
c) plăcere, distracție;
d) ansamblu de construcții cu funcții deosebite, care alcătuiesc un tot unitar;
e) narațiune (populară) cu elemente fantastice supranaturale;
f) persoane care se oferă să facă un serviciu de bunăvoie și dezinteresate;
g) sfârșit de săptămână destinat odihnei.

LIBRIS | We know books

Amintește-ți!

Într-o comunicare orală, un vorbitor transmite un mesaj unui ascultător.
Persoana care participă la o discuție, la o conversație se numește interlocutor.

Exersează vorbind!

1. Cine este vorbitorul din prima replică a textului *La biblioteca școlii*?
2. Cine este ascultătorul ultimei replici a textului menționat anterior?
3. Unde are loc discuția dintre Andrei și doamna bibliotecară?
4. În ce oraș a avut loc concursul câștigat de Andrei?
5. Când a avut loc concursul pe care l-a câștigat Andrei?
6. În ce anotimp are loc discuția dintre cei doi interlocutori?

Activitate interdisciplinară

1. Localizează pe hartă orașul menționat în text. Care sunt orașele apropiate?
2. Care este ruta pe care ai alege-o pentru a ajunge în orașul respectiv, pornind din orașul în care înveți?

Model de rezolvare:
Plecând din Timișoara cu trenul, aș trece prin Deva, Alba Iulia etc.

Recomandare:
Folosește manualul digital!

Joc de rol

• Interpretează textul *La biblioteca școlii* în fața clasei cu ajutorul unui coleg/unei colege.

Recomandare:
Comunicarea verbală trebuie să fie însoțită de elemente ale comunicării nonverbale și paraverbale.

Amintește-ți!

Comunicarea nonverbală se realizează prin mimică, prin poziții corporale etc.
Comunicarea paraverbală se realizează prin tonul vocii, prin ritmul vorbirii etc.

Fii creativ!

• Reformulează oral dialogul dintre personaje, astfel încât să respecți, pe rând, următoarele cerințe:

a) discuția dintre Andrei și doamna bibliotecară are loc la începutul primăverii.

Model de rezolvare:
— Am aflat că în sezonul estival vei participa la un concurs.../Va fi un concurs frumos etc.

b) discuția dintre Andrei și doamna bibliotecară are loc pe hol, după închiderea bibliotecii.

Model de rezolvare:
— Bună seara, doamna bibliotecară!/Doreai să mai împrumuți alte cărți etc.

c) discuția are loc între Andrei și un elev de clasa a V-a, la școală.

Model de rezolvare:
— Bună!/Servus!/ Am venit la tine în clasă.../Voi merge la sala de lectură etc.

LIBRIS Weknow books

Activități de ascultare propriu-zisă

Ascultă!

• Vei asculta (accesând formatul digital al manualului) o emisiune radio referitoare la o altfel de bibliotecă decât cea cu care ești obișnuit.

1. Copiază în caiet tabelul de mai jos. În timp ce vei asculta, cu atenție, Textul 1 din nou, vei bifa răspunsurile corecte. Primul exercițiu a fost rezolvat ca model.

Radu Matias este	☒ reporter	☐ directorul bibliotecii	☐ un profesor
Monica Avram este	☐ reporter	☐ directorul bibliotecii	☐ o profesoară
Proiectul este lansat de	☐ un post de radio	☐ o bibliotecă județeană	☐ un complex de agrement
Weekend este	☐ un post de radio	☐ o bibliotecă județeană	☐ un complex de agrement

2. Copiază în caiet exercițiul de mai jos. În timp ce vei asculta, cu atenție, **Textul 1** din nou, vei bifa răspunsurile corecte.

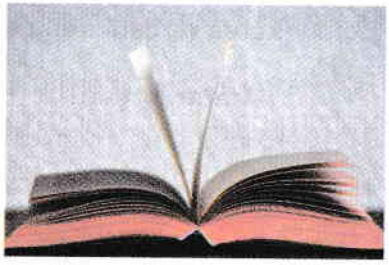
Model de rezolvare: 1 = c)

1. Ce înălțime au căsuțele amenajate în cadrul proiectului?
a) 80 cm; b) 85 cm; c) 90 cm.
2. În ce anotimp se va desfășura proiectul?
a) primăvara; b) vara; c) toamna.
3. Cui se adresează proiectul?
a) tuturor cititorilor; b) numai copiilor; c) numai seniorilor.
4. Ce trebuie să aducă de acasă cei mai mici vizitatori?
a) creioane, carioci; b) cărți de colorat; c) foi albe de hârtie.

Activități de post-ascultare

Exersează vorbind!

1. În ce constă proiectul *Căsuța cu cărți*?
2. Ce tipuri de cărți pot fi împrumutate în cadrul acestui proiect?
3. Este util acest proiect pentru copiii de vârsta ta?

Exprimă-ți opinia!

1. Ce titluri de cărți ai propune pentru a fi incluse în acest proiect?
2. Ți-ar plăcea să se organizeze în curtea școlii o „căsuță cu cărți”?

Compară!

• Alcătuiește oral o comparație între proiectul *Căsuța cu cărți* și biblioteca școlii tale.

Recomandare:

Te poți referi la modul de organizare, la cărțile pe care le poți împrumuta etc., ținând cont de următoarele secvențe din textul ascultat, referitoare la proiectul *Căsuța cu cărți*:

a) *Avem literatură în limba română, avem literatură în limba maghiară, avem strecurate și câteva cărți în limba engleză.*

b) *Dacă există persoane cărora le place mult o carte din ceea ce găsesc acolo, o pot duce acasă fără niciun fel de probleme, totul e ca în locul acelei cărți luate să aducă alta în schimb.*

Activități de pre-producere a mesajului oral

Citește!

ȘCOALA DUPĂ ȘCOALĂ, LA BIBLIOTECĂ

Doisprezece micuți și-au găsit a doua casă la Biblioteca Județeană *Nicolae Iorga* din Ploiești. Alături de mine, în această frumoasă zi de septembrie, este directoarea instituției, pe care am s-o rog să ne spună de unde a venit această idee.

Biblioteca Județeană *Nicolae Iorga*

Doamna directoare: Pentru copiii cu probleme, ce provin din familii defavorizate, e un fel de afterschool fără plată. Le mai facem o mică bucurie acelora care au nevoie de ajutorul nostru. Copiii vin zilnic, de luni până vineri, de la 11.00 la 16.00. În afară de teme, derulăm cu ei și alte activități, ne uităm și la desene animate. Primordial pentru noi este ca ei să plece acasă cu o cărticică pe care să o discutăm a doua zi.

Reporter: Poate că acest proiect nu ar fi prins viață dacă nu ar fi existat și niște oameni inimoși, niște voluntari. Cum te numești?

Voluntar: Andreea.

Reporter: Ce faceți cu copiii?

Voluntar: Încercăm să îi ajutăm mai ales că lucrăm la teme, dar nu numai, facem diferite activități.

Reporter: Ce te-a făcut să te apleci asupra acestor copii?

Voluntar: Cred că cel mai frumos sentiment din viață este atunci când știi că ai ajutat pe cineva.

Reporter: Cum ți se pare la școală aici?

Elev: Frumos. Am scris temele și ne-am jucat.

(*Școala după școală la bibliotecă*, www.romania-actualitati.ro, text adaptat)

Exersează vorbind!

1. Care este tema textului de mai sus?
2. Cine sunt persoanele intervievate?
3. Care este rolul voluntarilor la bibliotecă?
4. Au toți interlocutorii informații generale referitoare la programul *Școala după școală*?

Amintește-ți!

Tema este aspectul general la care se referă textul.

Un text conține mai multe informații generale (care se referă la aspecte fundamentale) și/sau informații de detaliu (care se referă la amănunte).

Reține!

Contextul este un element important al unei situații în care se comunică un mesaj. El se referă la circumstanța în care are loc comunicarea (locul și timpul emiterii și receptării mesajului, identitatea interlocutorilor, cunoștințele lor comune legate de tema discuției).

Exersează vorbind!

• Identifică oral elementele care compun contextul comunicării în textul *Școala după școală, la bibliotecă.*

Model de rezolvare:

Locul: *Biblioteca Județeană...*

Timpul....

Interlocutorii: *reporterul, copiii...*

Informații generale cunoscute de interlocutori...

II. Fiecare grupă va prezenta în fața clasei rezultatul muncii în echipă.

Recomandări:

- Vorbiți liber! Nu vă citiți discursul și nu îl învățați pe de rost, fiți spontani în comunicare!
- Expuneți-vă ideile într-un mod clar și atractiv pentru public, astfel încât să îi captați atenția!
- Folosiți noile tehnologii pentru a vă pune în valoare prezentarea! Explicați imaginile, videoclipurile prezentate!
- Fiți atenți la reacțiile colegilor din clasă pentru a vedea dacă vă înțeleg!
- Îndemnați-i pe cei care vă ascultă să vă pună întrebări la sfârșit pentru a clarifica unele neînțelegeri!

Activități de post-producere a mesajului oral

Evaluare colegială

- Transcrie grila de evaluare de mai jos în caiete și completează-o, după fiecare prezentare a colegilor, cu unul din următoarele calificative.

FB = foarte bine B = bine S = suficient I = insuficient

Nr.	Criteriile de evaluare	Grupa 1	Grupa 2	Grupa 3	Grupa 4	Grupa 5
1.	Conținutul prezentării					
2.	Prezentarea în fața clasei					
3.	Limbajul folosit					
4.	Creativitatea					

La sfârșitul tuturor prezentărilor discută împreună cu ceilalți colegi și stabiliți care au fost aspectele pozitive ale prezentărilor și care sunt aspectele care trebuie îmbunătățite. În urma discuției, copiază pe caiet tabelul de mai jos și completează-l.

Aspecte pozitive ale prezentării echipei mele	Aspecte care trebuie îmbunătățite în prezentarea echipei mele

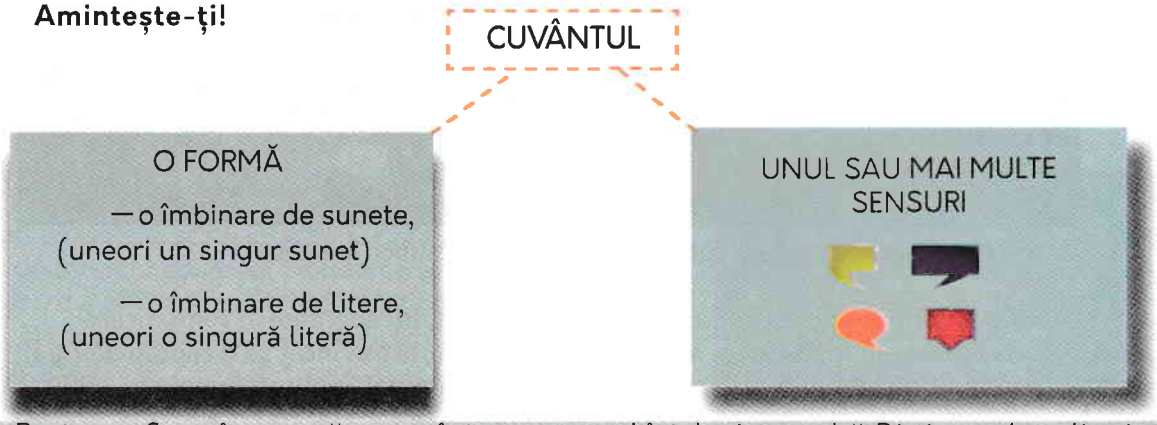
Progresează!

- Notează pe o pagină distinctă de caiet titlurile cărților pe care le vei citi în acest semestru.
- Menționează, de asemenea: autorul (român/străin), tipul de carte (volum de poezii, roman etc.), anul apariției, numărul de pagini. La sfârșitul semestrului, aceste date te vor ajuta să-ți înregistrezi lecturile făcute pe parcursul unui semestru într-un grafic.

LIBRIS We know books

CUVÂNTUL: FORMĂ ȘI SENS

Amintește-ți!

Pentru a afla ce înseamnă un cuvânt pe care nu-l înțelegi, consultă *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX) (de preferință ultima ediție, revizuită și adăugită).

Pentru a afla cum se scrie și cum se pronunță corect un cuvânt, trebuie să consulți *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a doua (DOOM$_2$)

Știai că...?

Cel mai mare motor de căutare a cuvintelor limbii române este dexonline.ro; în fiecare săptămână, aproximativ un milion de oameni caută în medie câte șapte cuvinte.

DEX online a început cu o bază de 30.000 de cuvinte. A fost realizat cu contribuția a peste 250 de voluntari și folosește ca sursă pentru cele peste 380.000 de definiții peste 40 de dicționare. Este vizitat lunar de peste 2.000.000 de oameni care fac circa 12.500.000 de căutări.

(Ionela Roșu, *Curiozități despre DEX online*, adevărul.ro)

Exersează!

1. Identifică forma corectă a următoarelor cuvinte și copiaz-o în caiet.
   a) vroiam/voiam;
   b) creează/crează;
   c) va veni/va venii;
   d) îi va place/îi va plăcea.

Model de rezolvare: a) voiam

2. Alcătuiește enunțuri cu următoarele cuvinte: *optimist, altruist, persuasiv, onest.*

Recomandare: Folosește dicționarul (DEX/DEX online) pentru a afla sensurile cuvintelor!

Joacă-te!

• Completează tabelul astfel încât să formezi un cuvânt care să includă litera indicată.

Punctajul se calculează astfel: — pentru un cuvânt format din 2-3 litere primești 1 punct;
— pentru un cuvânt format din 4-5 litere primești 2 puncte;
— pentru un cuvânt format din 6 sau mai multe litere primești 3 puncte.

Spre exemplu, *dacă pe primul rând completezi RAC, pe al doilea ROTUND, iar pe al treilea NOROC, vei crea și cuvântul AUR pe verticală. Punctajul tău va fi: 1+3+2 = 6 puncte (pe orizontală) + 3 puncte (pe verticală) = 9 puncte. Câștigă jocul cel care are cel mai mare punctaj.*

				A			
			T				
					O		

LIBRIS We know books

SENSUL DE BAZĂ, SENSUL SECUNDAR, SENSUL PROPRIU, SENSUL FIGURAT

Observă!

CITÍ, citesc, vb.

1. A parcurge un text (pronunțând cuvintele sau nu) pentru a lua cunoștință de cele scrise. ♦ A rosti, a urmări un text cu glas tare pentru a comunica cuiva conținutul lui. ♦ A descifra o partitură muzicală, urmărind cu ochii sunetele reprezentate și valorile lor (și a le reproduce cu vocea sau cu un instrument). ♦ A interpreta indicațiile topografice[1] ale unei hărți sau ale unui plan și a reconstitui după ele conformația terenului. ♦ A înregistra, a desluși indicațiile date de un contor, de un barometru[2], de un indicator etc.

2. Fig.[3] A descoperi, a sesiza gândul, sentimentele ascunse etc. ale cuiva din atitudinea sau din expresia figurii sale.

3. A învăța, a studia (parcurgând scrieri, izvoare etc.) ♦ A se instrui, a se cultiva.

[1] topografie = tehnica măsurătorilor și a calculelor unor porțiuni mici ale suprafeței terestre.
[2] barometru = instrument de măsură (în fizică).
[3] Fig. = (prescurtare) sens figurat.

Exprimă-ți opinia!

1. Care dintre sensurile de mai sus ale verbului *a citi* este cel mai des folosit de vorbitori?
2. Există vreo legătură între sensurile introduse prin cifrele 1 și 3 și cele care urmează, introduse prin ♦?
3. Identifică sensul introdus de prescurtarea Fig. Este acesta mai expresiv decât celelalte sensuri?

Reține!

Cuvântul poate avea: — un singur sens. Spre exemplu, **LECTURÁ**, ***lecturez***, vb. (Rar) A citi.;
— două sau mai multe sensuri. Spre exemplu, **CITÍ**, ***citesc***, vb.

Sensul propriu este sensul obișnuit al unui cuvânt, folosit în vorbire.

Sensul propriu, sensul de bază (fundamental), este primul sens din dicționar, sensul care apare cel mai frecvent într-o comunicare.

Spre exemplu, sensul 1: *A parcurge un text (pronunțând cuvintele sau nu) pentru a lua cunoștință de cele scrise* este sensul de bază al verbului *a citi*.

Sensul propriu secundar este sensul înrudit cu sensul de bază; el depinde de context și este marcat în DEX prin cifre (altele decât 1) și prin ♦. El nu are valoare expresivă.

Spre exemplu, sensul 3: *A învăța, a studia (parcurgând scrieri, izvoare etc.)* și sensul ♦: *A se instrui, a se cultiva* sunt sensuri secundare ale verbului *a citi*.

Sensul figurat este un sens care apare mai frecvent în operele literare decât în vorbirea de zi cu zi, având o valoare expresivă. În DEX, sensul figurat este marcat prin prescurtarea Fig.

Spre exemplu, sensul 2: *Fig. A descoperi, a sesiza gândul, sentimentele ascunse etc. ale cuiva din atitudinea sau din expresia figurii sale* este un sens figurat al verbului *a citi*.

Exersează!

1. Consultă dicționarul! Transcrie pe caiete sensul propriu de bază, un sens propriu secundar și un sens figurat al cuvintelor: *carte (s.f.)*, *a spune (vb.)*, *mic (adj.)* și colorează-le diferit (cu un marker sau cu un creion).
2. Consultă dicționarul! Alcătuiește enunțuri cu sensul figurat al cuvintelor: *joc (s.f.)*, *școală (s.f.)*, *mare (s.f.)*
3. Consultă dicționarul! Alcătuiește enunțuri cu sensul propriu de bază al cuvintelor: *a scrie (vb.)*, *inimos (adj.)*, *zi (s.f.)*, *afiș (s.f.)*, *voluntar (adj.)*, *temă (s.f.)*, *activitate (s.f.)*, *desen (s.n.)*, *sentiment (s.n.)*, *casă (s.f.)*.

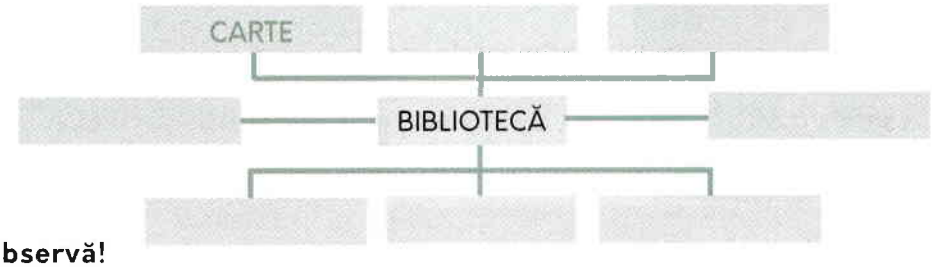
ÎN BIBLIOTECĂ

Activități de pre-lectură

Dezvoltă-ți vocabularul!

• Copiază în caiet următoarea schemă și scrie în căsuțele libere cuvinte pe care le asociezi cuvântului BIBLIOTECĂ. Prezintă în fața clasei rezultatul obținut.

Model de rezolvare:

Observă!

BIBLIOTÉCĂ, biblioteci, s. f. 1. Dulap sau mobilă specială cu rafturi de ținut cărți. 2. Încăpere, sală în care se păstrează și se citesc cărțile. 3. Colecție de cărți, periodice, foi volante, imprimate etc. ♦ Instituție care colecționează cărți, periodice etc. spre a le pune în mod organizat la dispoziția cititorilor. 4. Nume dat unei serii de cărți care prezintă caractere comune și sunt publicate de aceeași editură.

Exprimă-ți opinia!

1. Cu ce sens crezi că este folosit cuvântul *bibliotecă* în titlul textului *În bibliotecă*?
2. În versurile: *Era clar că nu puteam aștepta ca o zevzecă/Să-mi mestece întreaga bibliotecă*, cuvântul *bibliotecă* este folosit cu sensul propriu, de bază?
3. Ce tipuri de cărți ai în biblioteca de acasă?
4. Ai o carte preferată în bibliotecă? Motivează-ți răspunsul!

Activitate practică

• Realizează un semn de carte în formă de șoricel, prin tehnica origami. Scrie pe semnul de carte numele scriitorilor tăi preferați (din literatura română și străină).

Recomandare: Folosește manualul digital! Urmează instrucțiunile din videoclip!

Descoperă!

Radu este un elev pasionat de lectură. Colegii îi spun că este un *șoarece de bibliotecă* și au dreptate. Cum este posibil?

Recomandare: Consultă DEX-ul și află care sunt sensurile cuvântului *șoarece*!

Știai că...?

Ana Blandiana este o scriitoare contemporană, autoare a mai multor volume de poezie, eseuri și proză, care s-au bucurat de aprecierea cititorilor din România, dar și din întreaga lume, fiind traduse în limbi de circulație internațională?

Volumele *Întâmplări din grădina mea* și *Alte întâmplări din grădina mea* (din care face parte și poezia *În bibliotecă*) îl au ca personaj pe motanul Arpagic?

Recomandare: Află mai multe despre Ana Blandiana și opera sa, urmărind videoclipul din manualul digital!